

Archeologienota met beperkte samenstelling Zwijndrecht – Canadastraat 11

Natasja Reyns en Ruth Ferket

Temse
2018

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bvba
Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Auteurs: Natasja Reyns en Ruth Ferket

All-Archeo bvba
Laagstraat 12
9140 TEMSE

Wettelijk depot nummer
D/2018/12.807/41

© All-Archeo bvba

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en /of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Verslag resultaten bureauonderzoek	5
2.1	Administratieve gegevens	5
2.2	Archeologische voorkennis	7
2.3	Onderzoeksopdracht	7
2.3.1	Vraagstelling en randvoorwaarden	7
2.3.2	Beschrijving geplande werken.....	8
2.3.3	Werkwijze	12
2.4	Assessmentrapport	13
2.4.1	Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied.....	13
2.4.2	Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese.....	15
2.4.3	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	16
3	Samenvatting.....	17
4	Bibliografie	18
4.1	Publicaties	18
4.2	Websites.....	18
5	Bijlagen	19
5.1	Archeologische periodes	19
5.2	Plannenlijst	19

1 Inleiding

Deze archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat, de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen helemaal buiten de archeologische zones liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,¹ zoals bepaald in artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermde archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.²

Alle coördinaten die weergegeven worden, zijn uitgedrukt in Lambert 72, tenzij anders vermeld.

Omdat de confrontatie tussen de toekomstige werken en één doorslaggevend aspect aantoont dat geen verdere maatregelen nodig zijn, betreft het een archeologienota met beperkte samenstelling.

¹ <https://geo.onroenderfgoed.be>

² <https://geo.onroenderfgoed.be>

2 Verslag resultaten bureauonderzoek

Het doel van de archeologische bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2018E131

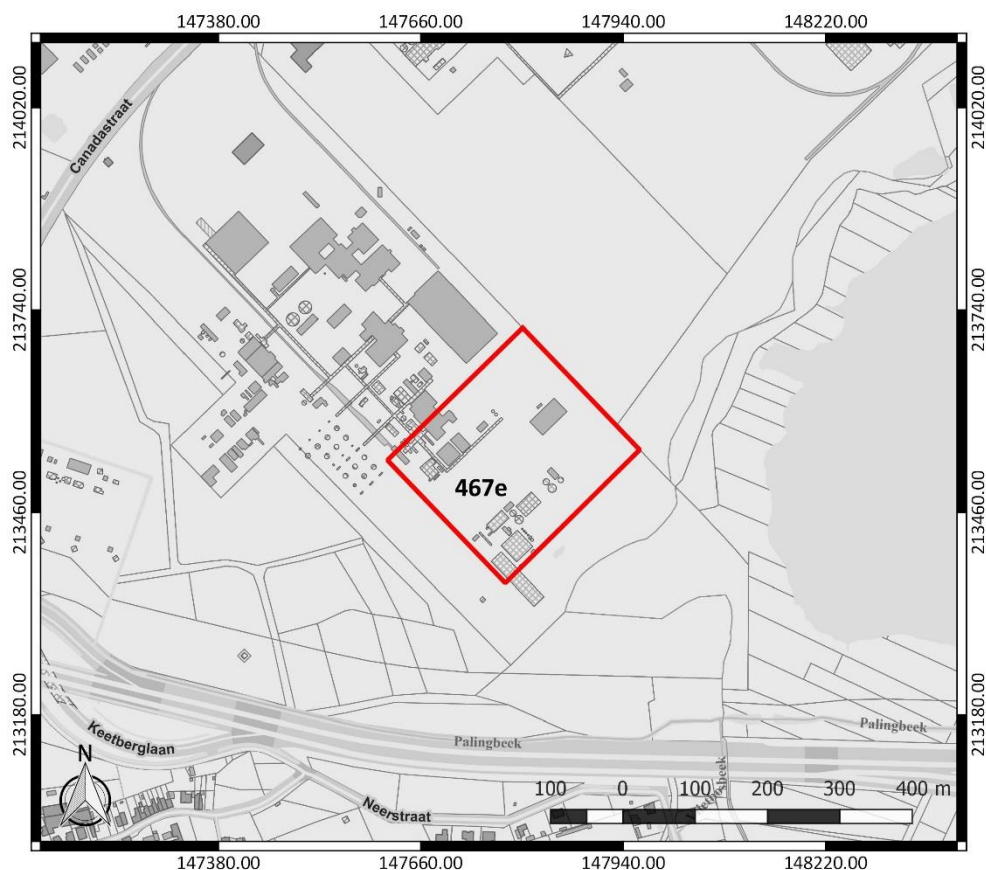
Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): Antwerpen, Zwijndrecht, Zwijndrecht, Canadastraat 11, Pijp Tabak

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 147801, 213715
- 147963, 213547
- 147777, 213363
- 147614, 213532

Kadastraal plan:

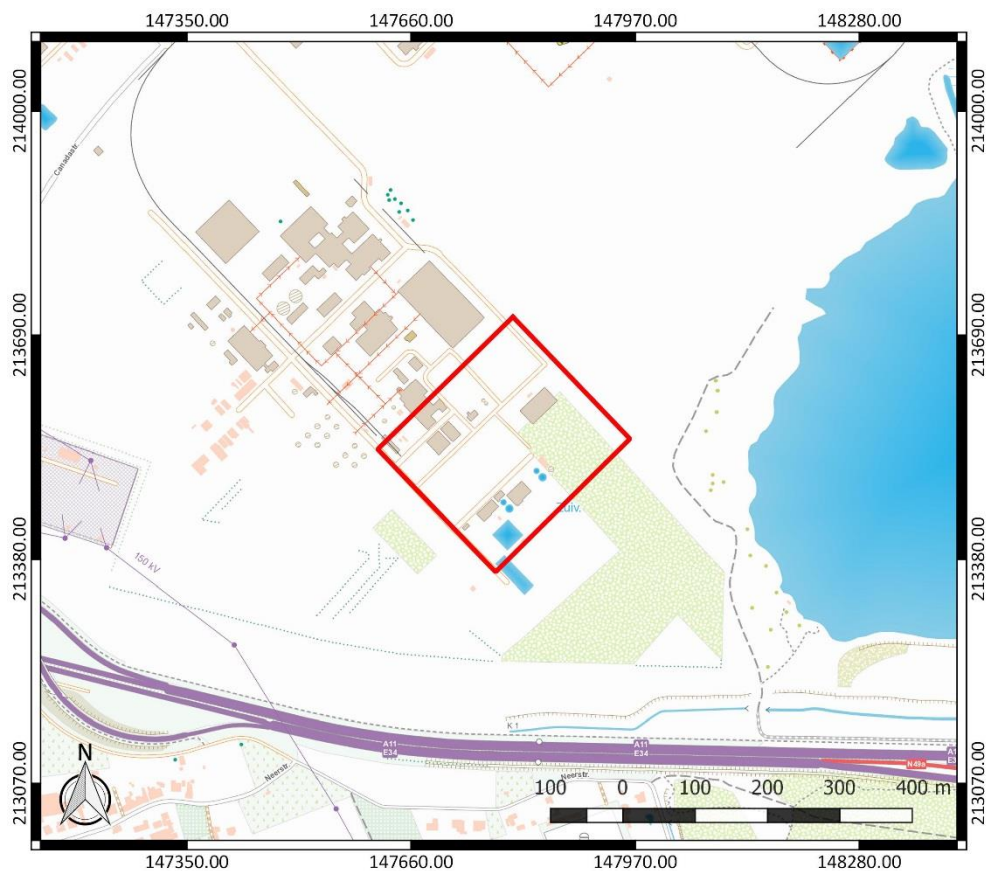

Figuur 1: Kadasterplan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Kadastrale percelen: Zwijndrecht, Afdeling 1, sectie A, nummer 467e (partim)

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 61405 m²

Topografische kaart:

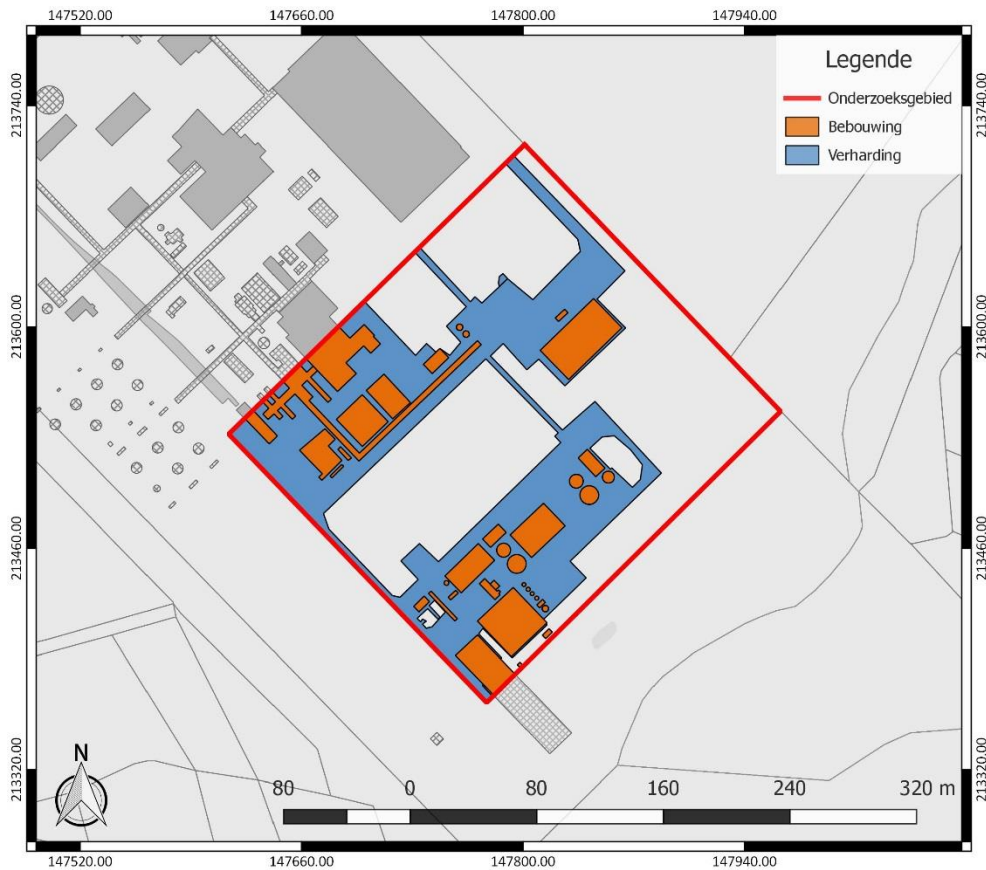

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.dov.vlaanderen.be>)

Begin- en einddatum uitvoering onderzoek: 15/05/2018 – 25/05/2018

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek, poldergebied, havengebied, opgehoogd terrein

Verstoorde zones: Er bevinden zich gebouwen en verhardingen ter hoogte van het onderzoeksgebied (Figuur 3). Er kan verondersteld worden dat de realisatie ervan enige negatieve impact heeft gehad op het archeologisch bodemarchief. De precieze aard en de omvang van deze verstoring is echter niet gekend.

Figuur 3: Verstoringskaart met aanduiding van de bestaande bebouwing (oranje) en verhardingen (blauw) binnen het onderzoeksgebied (rood). Onderkaart: GRB (www.geopunt.be)

2.2 Archeologische voorkennis

Er is geen concrete archeologische voorkennis met betrekking tot het onderzoeksgebied.

2.3 Onderzoeksopdracht

2.3.1 Vraagstelling en randvoorwaarden

Naar aanleiding van de geplande werken ter hoogte van het onderzoeksterrein werd een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij staat de vraag centraal wat de impact zal zijn van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief. Op basis daarvan wordt een afweging gemaakt of verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem nodig is.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Wat is de landschapshistoriek van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?

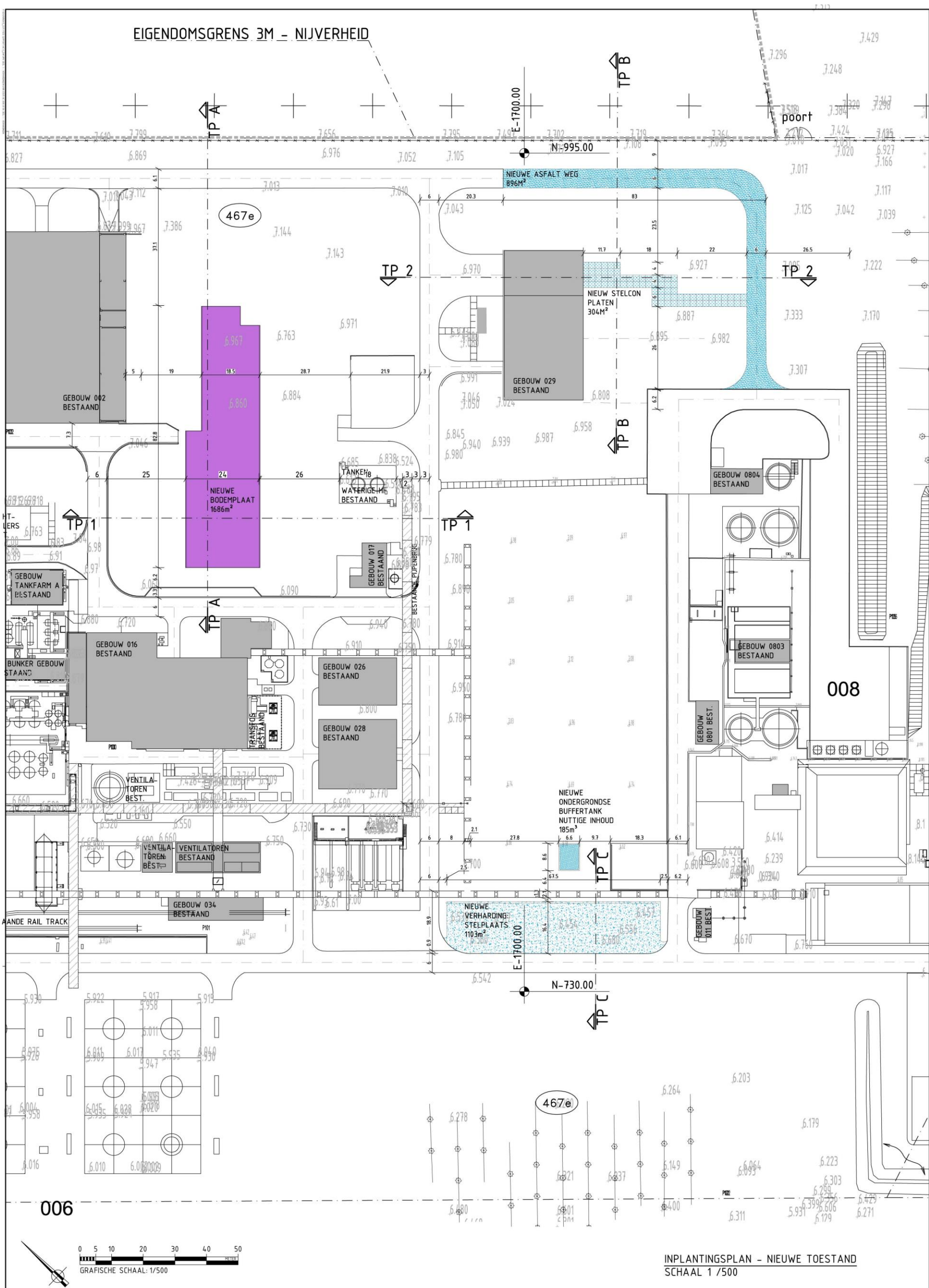
Randvoorwaarden: de geplande werken komen verspreid binnen het onderzoeksgebied voor en zijn beperkt in oppervlakte tot ca. 4034 m² voor de aanleg van nieuwe constructies (Figuur 4, gekleurde zones). In een zone van ca. 2421 m² worden bomen gerooid (Figuur 6). De zone waar bomen gerooid worden, overlapt gedeeltelijk met de oppervlakte van de zone waar nieuwe constructies aangelegd zullen worden.

2.3.2 Beschrijving geplande werken

Op het terrein worden werken voorzien (Figuur 4, gekleurde zones). Het project omvat de realisatie van een bodemplaat van ca. 1.686 m² (Figuur 5). Er worden hierbinnen slechts plaatselijk ondergrondse constructies voorzien. Ze hebben een maximale verstoringsdiepte van ca. 2 m onder het huidige maaiveld. Om deze bodemplaat te realiseren wordt over een oppervlakte van ca. 200 m² wegenis gesloopt.

Daarnaast wordt er wegenis aangelegd voor de verbinding van gebouw 029 met de ringweg langs de oostelijke perceelsgrens (ca. 896 m²). Tussen de nieuwe wegenis en gebouw 029 komt er een verbinding met stelconplaten (ca. 304 m²). Op de stelplaats voor houten paletten wordt nieuwe verharding voorzien (ca. 1103 m²). Een ondergrondse buffertank met een volume van 185 m³ (ca. 6 x 7,5 x 4 m) wordt ten noordoosten van deze verharding voorzien. Deze zal niet dieper zijn dan 4 m onder het maaiveld. Tot slot worden er over een oppervlakte van ca. 2421 m² bomen gerooid.

De verstoringsdiepte van de geplande werken bedraagt, op de locatie van de ondergrondse buffertank na, maximaal 2 m onder het huidige maaiveld.

Figuur 5: Grondplan geplande bodemplaat

2.3.3 Werkwijze

Een archeologienota met beperkte samenstelling mag worden opgesteld omdat de confrontatie tussen de toekomstige werken en één doorslaggevend aspect van de landschappelijke ligging van het onderzochte gebied, de historische beschrijving of de bespreking van het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader aantoont dat geen verdere maatregelen nodig zijn.³

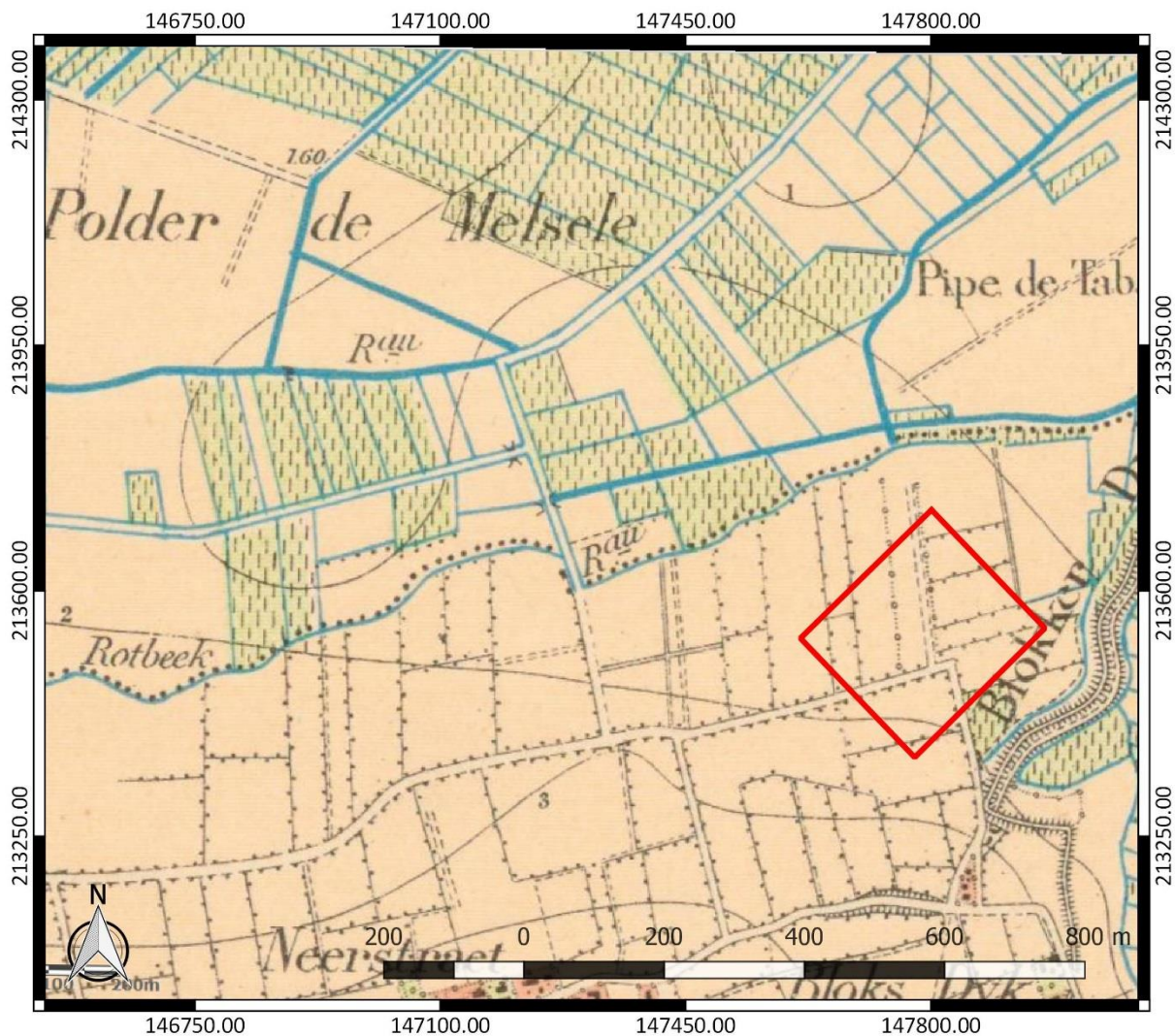
Deze archeologienota met beperkte samenstelling wordt opgesteld met betrekking tot werkzaamheden op een terrein dat binnen opgehoogde gronden valt (zie verder). De onderliggende bodem zal niet geraakt worden bij de werken. Hierdoor kan met aantoonbare zekerheid gesteld worden dat de toekomstige werken geen verstoring zullen veroorzaken aan het eventueel aanwezige archeologische erfgoed. Het assessmentrapport blijft daarom beperkt tot het doorslaggevende aspect uit de beschrijving van de landschappelijke ligging van het onderzochte gebied.

³ Code van Goede Praktijk 2.0, 106

2.4 Assessmentrapport

2.4.1 Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied

Het onderzoeksgebied ligt in een zeer laaggelegen gebied, met name poldergebied. De gemiddelde topografische ligging bedroeg oorspronkelijk 1 tot 4 m TAW. Het poldergebied is op de linkeroever van de Schelde - waar het onderzoeksterrein gelegen is - relatief intact gebleven.⁴ Het onderzoeksgebied situeert zich nabij de Blokbersdijk, die aanvankelijk deel uitmaakte van de Borgerweertpolder. In het westen grenst de Blokbersdijk aan de oude polder Pijp Tabak. De gronden van het gebied werden begin jaren 70 van de 20ste eeuw opgehoogd.⁵

Figuur 7: Topografische kaart uit 1879-1886 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

Op een topografische kaart uit 1879-1886 is te zien dat het onderzoeksgebied zich in laaggelegen poldergebied bevond (Figuur 7). De kaart toont dat het onderzoeksgebied toen te situeren was op een hoogte van ca. 2 à 3 m TAW en dat de topografie daalde in noordelijke richting.

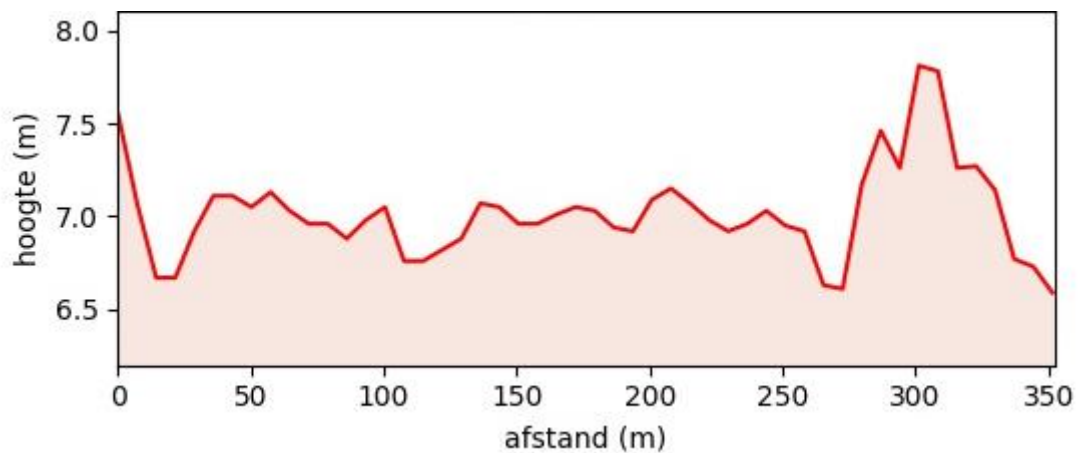
⁴ Adams *et al.* 2002, 6; Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Arrondissement Antwerpen [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/126619> (geraadpleegd op 18 januari 2018)

⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Blokbersdijk [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/302857> (geraadpleegd op 18 januari 2018)

Op een recente versie van het digitaal hoogtemodel (Figuur 8) is te zien dat dit niet langer het geval is en dat het terrein opgehoogd werd. Het onderzoeksterrein ligt vandaag de dag op een hoogte van ca. 6,6 tot 7,8 m TAW (Figuur 9). Dit betekent dat het terrein in het verleden ca. 3,5 à 6 m opgehoogd werd.

Figuur 8: Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1m, met aanduiding van het onderzoeksgebied

Figuur 9: Huidig hoogteverloop van noord naar zuid (www.geopunt.be/kaart)

2.4.2 Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese

Na uitvoering van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen die vooropgesteld werden, beantwoord worden.

Wat is de landschapshistoriek van het terrein?

Het onderzoeksgebied maakte deel uit van het polderlandschap van de Scheldepolders. In de 20ste eeuw werd het terrein in gebruik genomen als havengebied. De poldergronden werden opgespoten en verdwenen. Het onderzoeksterrein werd daarbij ca. 3,5 à 6 m opgehoogd.

Wat is de impact van de geplande werken?

We konden aantonen dat het terrein in het verleden 3,5 à 6 m opgehoogd werd. Het oorspronkelijke bodemarchief wordt bijgevolg nagenoeg niet geraakt door de geplande werken op het terrein. Enkel de uitgraving voor een buffertank, die minder dan 4 m onder het maaiveld komt te liggen, raakt mogelijk een relevant archeologisch niveau. De oppervlakte van deze verstoring is erg beperkt, meer bepaald ca. 6 x 7,5 x 4 m. De mogelijk negatieve impact van de aanleg van de buffertank op het aanwezige bodemarchief is zo beperkt dat het potentieel op kennisvermeerdering in geval van bijkomend archeologisch vooronderzoek van deze zone erg laag ingeschat wordt.

2.4.3 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Na het uitgevoerde bureauonderzoek blijkt geen verder archeologisch vooronderzoek nodig, omdat een gemotiveerde uitspraak gedaan kan worden over het al dan niet moeten nemen van maatregelen. De geplande werken blijken doorgaans geen verstoring van het oorspronkelijke bodemarchief te veroorzaken. Het oorspronkelijke bodemarchief kan doorgaans zonder bijkomende maatregelen in situ bewaard blijven. Enkel ter hoogte van een ondergrondse buffertank wordt mogelijk een relevant archeologisch niveau geraakt. De oppervlakte hiervan is echter zo beperkt dat verder archeologisch vooronderzoek van deze zone tot weinig of geen kenniswinst zal leiden. Er worden geen bijkomende archeologische maatregelen nodig geacht.

3 Samenvatting

Het bureauonderzoek heeft betrekking op gebied met opgehoogde gronden. Het terrein maakte oorspronkelijk deel uit van poldergebied. In de 20ste eeuw werd het 3,5 à 6 m opgehoogd en opgenomen binnen het havengebied. Uit de afweging van de geplande bodemingrepen blijkt dat het oorspronkelijke bodemarchief nagenoeg niet geraakt of bedreigd wordt in het kader van de vergunningsaanvraag waarin de archeologienota kadert. Enkel ter hoogte van een ondergrondse buffertank wordt mogelijk een relevant archeologisch niveau geraakt. De oppervlakte hiervan is echter zo beperkt dat verder archeologisch vooronderzoek van deze zone tot weinig of geen kenniswinst zal leiden. Er worden geen bijkomende archeologische maatregelen nodig geacht.

4 Bibliografie

4.1 Publicaties

Adams R./S. Vermeire/G. De Moor/P. Jacobs/S. Louwye/T. Polfliet, 2002: *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 15 Antwerpen*, Gent.

Code van Goede Praktijk 2.0

4.2 Websites

Cartesius (2018)
<https://www.cartesius.be>

Databank ondergrond Vlaanderen (2018)
<http://dov.vlaanderen.be>

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2018)
<https://geo.onroenderfgoed.be/>

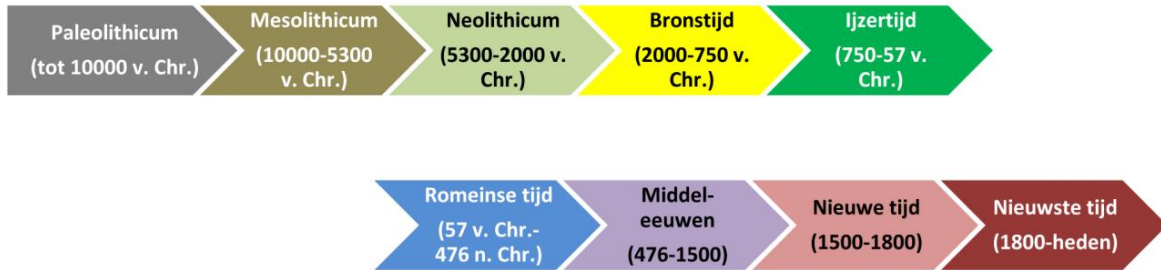
Geopunt Vlaanderen (2018)
<http://www.geopunt.be/>

Inventaris Onroerend Erfgoed (2018)
<https://inventaris.onroenderfgoed.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2018)
<https://www.onderzoeksbalans.be>

5 Bijlagen

5.1 Archeologische periodes

5.2 Plannenlijst

Plannenlijst bureauonderzoek: projectcode 2018E131

Plan-nummer	Type	Onderwerp	Aanmaak-schaal	Aanmaak-wijze	Datum
P1	Kadasterplan	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	15/05/2018
P2	Topografische kaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	15/05/2018
P3	Verstoringskaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	15/05/2018
P4	Bouwplan	Overzichtsplan nieuwe toestand	1:1	Digitaal	24/05/2018
P5	Bouwplan	Grondplan geplande bodemplaat	1:1	Digitaal	24/05/2018
P6	Bouwplan	Plan met te rooien bomen	1:1	Digitaal	25/05/2018
P7	Topografische kaart	1879-1886	1:1	Digitaal	15/05/2018
P8	Hoogtemodel	Digitaal hoogtemodel terrein en omgeving	1:1	Digitaal	15/05/2018
P9	Doorsnede	Terreindoorsnede bestaande toestand	1:1	Digitaal	15/05/2018